

СТАНОВИЩЕ

от доц. Деспина Проданова Георгиева, дп
Русенски университет „Ангел Кънчев“ ФЗОЗГ, катедра „Здравни грижи“
dpgeorgieva@uni-ruse.bg, тел: 0889789100

Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-642 от 03.12.2018г. на Ректора на Медицински университет – Варна

Относно: Дисертационен труд на тема:

„Подкрепящата роля на медицинската сестра за пациенти на хемодиализа (медико-социални аспекти)“

Област на висше образование 7.Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве и научна специалност „Управление на здравните грижи“.

Автор: Теодора Тодорова Тодорова, асистент ФЗОЗГ, катедра Здравни грижи към Русенски университет „Ангел Кънчев“.

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Факултет „Обществено здравеопазване“

Научни ръководители:

Проф. Соня Тончева, дм, МУ- Варна

Доц. д-р Добрин Паскалев, дм, МУ- Варна

Данни за процедурата: Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-391 от 15.11.2017г., ас. Теодора Тодорова е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Управление на здравните грижи“. Представен е протокол за успешно положен докторантски изпит. На основание решение на катедрен съвет на катедрата по Здравни грижи относно готовността за публична защита ас. Теодора Тодорова е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-642 от 03.12.2018г.

Професионална биография и кариерно развитие

Ас. Теодора Тодорова Тодорова през 1994 г. завършва Полувисш медицински институт - институт „Ив. П. Павлов“ - гр. Русе, специалност „Медицинска сестра“. От 2006г. до 2009г. придобива ОКС „бакалавър“, Специалност: Мениджмънт в здравеопазването, мениджър здравни грижи в Нов Български университет - гр. София и от 2014-2016г. ОКС „магистър“ Управление на здравните грижи към МУ - Варна. Професионалната ѝ дейност започва като медицинска сестра в УМБАЛ- Русе АД, от 1994 – 1995 г. длъжност: операционна медицинска сестра, от 1995 – 1996 г. длъжност: медицинска сестра в Урологично отделение. От 2003г. до настоящия момент в отделение „Диализно лечение“. След успешно издържан конкурс от 2014г. до момента работи като асистент към РУ

„Ангел Кънчев“, Факултет Обществено здраве и здравни грижи, Катедра Здравни грижи. Ас. Тодорова е част от изследователския екип на два проекта през 2015 и 2017г., финансирани от фонд „Научни изследвания“ към Русенски университет „Ангел Кънчев“. Участствала е в обучителни тренинги по клинични изпитвания на медикаменти като study nurse. Членува в БАПЗГ.

Ас. Теодора Тодорова изгражда успешно своята професионална кариера като медицинска сестра и по късно като преподавател. Усъвършенства се чрез непрекъснатото обучение, участие в научно изследователски проекти и развиваване на научна дейност.

Актуалност на тематиката

Актуалността на разглеждания от докторантката проблем се изразява в това, че комплексните грижи за хората с хронични заболявания имат определящо значение за удовлетвореността, качеството и продължителността на живота им. Голяма част от пациенти в краен стадий на хронично бъбречно заболяване продължават да живеят благодарение на диализните методи за почистване на кръвта – хемодиализа и перитонеална диализа. В България ежегодно броят на тези пациенти се увеличава. Значимостта на темата се определя и от това, че голяма част от пациентите най-често са в трудоспособна възраст и качеството им на живот трябва да е максимално удовлетворяващ, така че те да запазят социалната си активност. Хемодиализното лечение е свързано с разрешаване на множество проблеми от медицински, психологически и социален характер. Дългосрочните комплексни грижи включват различни аспекти, насочени към обучение на пациентите, начин на хранене, грижи за съдовия достъп, превенция на усложненията и психологическа подкрепа.

Структура и характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в 6 глави, съдържа 176 страници, 5 таблици, 55 фигури и 6 приложения. Цитирани са 170 литературни източници, от които 116 на кирилица, 54 на латиница.

В първа глава с обем от 39 страници, чрез литературния обзор се откроява актуалността на проблема и хронологичното представяне на възникването и развитието на хемодиализата по света и в България. Докторантката е анализирала достатъчно по обем и съдържание източници, за да представи заболяванията водещи до хемодиализно лечение и видовете методи на лечение. Представен е чуждия опит и резултатите от дейността на медицинската сестра в специализирани клиники за хемодиализа в САЩ, Канада и част от развитите европейски страни. Компетентно и много добре са систематизирани специфичните сестрински грижи. Поставен е акцент на автономните дейности на медицинската сестра, насочени към профилактика, обучение и подкрепа, оказвани в първични, вторични, третични здравни заведения, както и в дома. С осъществен плавен преход се представят сестринските грижи в

България, открояват се специфичните проблеми в разглежданата област, както и липсата на законов регламент за дългосрочна домашна грижа. Компетенциите на медицинската сестра за полагане на грижи за болни на хемодиализа се придобиват след започване на работа. Дейностите не са регламентирани в действащите нормативни документи – Наредба №1 и медицински стандарт “Диализно лечение”.

От структурата и съдържанието на представената информация в първа глава става ясно, че докторантката познава добре тематиката на разглеждания проблем и умело синтезира и анализира избраната научна литература.

Във втора глава в обем от 16 страници е представена методологията на научното изследване, включваща цел, задачи, хипотеза, дизайн на експеримента, етапи на изследването и методи на проучването. Целта на дисертационното изследване е ясно формулирана. За изпълнението и са представени 7 задачи, които отразяват прецизно научно-изследователската работа на докторантката. Коректно е описан дизайна на проучването, включващ обект, предмет, характер и обхват. Посочени са ясни критерии за подбор на пациенти в експерименталната и контролната група. Схематично е представен модел на проучването. Етапите на научно-изследователската работа отразяват конкретните дейности и времевата рамка на изпълнението им. Разработеният инструментариум е описан прецизно. За доказване на работната хипотеза са определени 5 критерия, показатели и инструментариум. Използван е адекватен и доста богат набор от социологически и статистически методи, които позволяват да се осъществят стойностни измервания и заключения.

В трета глава в обем от 27стр. са представени резултатите от две анкетни проучвания. Първото е проведено в отделение за диализно лечение към УМБАЛ Русе АД сред 130 пациенти, разпределени в ЕГ и КГ, като е изпълнено изискването за равнопоставеност на двете групи. Проучено е мнението им за необходимостта от допълнителна информация, относно режима и начина на живот с хемодиализа. От анализа на демографската характеристика на пациентите се установява, че голяма част от тях са в активна възраст. Установената ниска социална активност, лоша енергичност, влошена способност да извършват ежедневните си дейности, както пониженото качество на живот при голяма част от респондентите при двете групи потвърждава значимостта на камплексните грижи, насочени към запазване и поддържане качеството на живот след започване на лечението.

Целта на второто проучване е да се и определи ролята на медицинската сестра в многопрофилния екип, обгрижващ пациенти на хемодиализа. Обхваща 71 медицински сестри, работещи в хемодиализни структури в четири града в страната. Чрез проучването на медицинските сестри се потвърждават тревожните за страната тенденции за недостиг на

медицински сестри. Активното участие при полагането на грижи се изразява най- често при извършване на лекарски назначения и полагане на общи грижи. Специфичните самостоятелни дейности са с нисък относителен дял. При по-голяма голяма част от медицинските сестри е установена удовлетвореност, наблюдава се повишаване на неудовлетвореността с увеличаване на години трудов стаж. Висок е относителния дял на медицинските сестри, които имат възможност на самостоятелност и инициативност при изпълнение на поставените задачи. Голяма част от анкетираните изказват мнение, че е необходима специалност „Диализна медицинска сестра“.

Представените резултати са подходящо онагледени и са изчерпателно и коректно интерпретирани. За статистическата обработка е използвана програма SPSS 16.0.

В четвърта глава в отговор на доказаната необходимост от подкрепящата роля на медицинската сестра са представени авторски разработки на алгоритми за сестрински дейности в отделение за диализно лечение. Те гарантират качество на изпълнението на процедурите в отделение за хемодиализа и при обгрижване на болни с ХБЗ. С използването на алгоритми се постига стандартизиране на здравните грижи. Приносите на докторантката се изразяват в предложен стандарт на работа на медицинската сестра и модел за провеждане на обучение на близките на пациенти на хемодиализа, което не е утвърдена практика в България.

В пета глава се допълват теоретичните и практически приноси на дисертационния труд с представените авторски разработки на докторантката - брошура „*Как да живеем с хемодиализно лечение*“ и програма за обучение „*Да живееш с хемодиализа*“. Представена е и изследователската и приложна работа на докторантката. Включени са резултатите от оценката на брошурата и апробация на програмата; анализ на резултатите от експерименталната работа по заложените критерии и резултатите от дейностите, които извършват медицинските сестри в диализната структура.

Ефективността на програмата се доказва от получените резултати при експерименталната група по предварително заложените критерии. Открояват се статистически значими положителни промени относно дневния прием на течности и поведение при неутолима жажда, повишена способност на пациентите да извършват ежедневните си дейности и грижи за съдовия достъп . Установява се подобряване на социалната активност на пациентите и повишена удовлетвореност от самооценката на качеството на живот.

От представените резултати, относно дейностите, които извършват медицинските сестри се отчита, че специалистите по здравни грижи не са само механични изпълнители, а са равностойни партньори, притежаващи

множество знания, умения за клинично мислене и специфични компетенции.

Препоръки и въпроси към докторантката:

Предложената програма за обучение на пациенти може успешно да бъде реализирана и като курс за следдипломно обучение за медицински сестри.

Нямам въпроси към докторантката.

Научни и научно-приложни приноси

Настоящото дисертационно изследване се характеризира с оригиналност и приносен характер. Приемам справката на приносите, отразяващи реални достижения така, като са систематизирани от авторката, които могат се синтезират в две основни направления.

Приноси с теоретичен характер:

- За първи път в България е доказана необходимостта от обучение на пациентите на ХД с подкрепящата роля и активното участие на медицинската сестра.
- Обоснована е необходимостта от въвеждане на специалност „Диализна медицинска сестра“.
- Задълбочено е проучена и анализирана подкрепящата роля на медицинската сестра в многофункционалния екип при обгрижване на диализно болни.
- Разработени са авторски модели на програма „Да живееш с хемодиализа“; информационна брошура; алгоритми за сестрински дейности; модел за провеждане на обучителни сесии с близки и придружители на болни на ХД.
- На базата на проведените проучване и експеримент са формулирани задачи на медицинската сестра при обслужване на диализно болни.

Приноси с практико-приложен характер:

- Апробирани са авторски модели на програма „Да живееш с хемодиализа“ и информационна брошура за пациентите на хемодиализа, която е подходяща за провеждане на обучение от медицинската сестра на пациенти, продължаващи живота си през годините с хемодиализа.
- Апробирани са Алгоритми за стандартизиране на дейностите на медицинската сестра и повишаване качеството на здравните грижи.
- Експериментално са доказани задачите на медицинската сестра във връзка с провеждането на обучителни сесии с близки и придружители на пациенти на ХД.

Получените положителни резултати допринасят за научното развитие на сестринската професия и потвърждаване готовността на медицинските сестри в България за автономна дейност в рамките на екипа за хемодиализно лечение.

Препоръките и предложенията в дисертацията са основани на получените резултати и са насочени към институции от национално и общинско ниво, както и към съсловните организации и сдружения, имащи отношение към неразрешените проблеми в разглежданата област.

Авторефератът е структуриран по главите на дисертацията. Синтезираният и добре подбран текст съответства на съдържанието на дисертацията. Представен е списък от 4 научни публикации, свързани с темата на дисертацията, публикувани в списания и сборници на научни конференции.

Лични впечатления

Личните ми впечатления от ас. Теодора Тодорова са от взаимодействието ми с нея по време на практическото обучение на студентите и по-късно като асистент в катедра Здравни грижи. Като старша медицинска сестра в Отделението по диализно лечение тя осигурява компетентно и безотказно съдействие в обучението на студентите. Безупречно се справя със задълженията и като асистент. Притежаваните от нея качества като спокойствие, увереност и добронамереност я утвърждават като добър професионалист, преподавател и колега. Етична и коректна е към студенти и колеги.

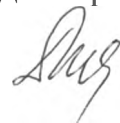
Заклучение

Дисертационният труд на ас. Теодора Тодорова засяга актуален проблем, свързан с оказване на комплексни сестрински грижи за пациенти на хемодиализа, както и утвърждаване ролята на медицинската сестра в намаляване на усложненията, повишаване на социалната активност и качеството на живот на пациентите. Целта на дисертационното изследване е постигната, нулевата хипотеза е отхвърлена чрез получените статистически значими резултати. Изводите са ясно формулирани, точно и изчерпателно представени. Постигнатите приноси имат не само научна, но и практическа стойност. Представените публикации отговарят на изискванията.

Убедено давам своята положителна оценка и считам, че дисертационният труд на Теодора Тодорова Тодорова отговаря на всички изисквания за присъждане на научна и образователна степен „доктор“.

11.01.2019г

Изготвил становището:

Доц. Деспина Георгиева дп